

חיי קהילה: קהילת ברודי, רבניה ופולמוסיה במאה התשע עשרה

בניהו כהן

דיווח התקדמות, סתיו תשע"ז

במהלך שנת הלימודים והמחקר שלי במכון 'עד הנה' לחקר יהדות גליציה ובוקובינה, נחשפתי לחומר רב ומגוון על תרבותה של יהדות גליציה.

יהדות גליציה משלבת בתוכה את תרבותם של יהודי מזרח אירופה, בכפיפה אחת עם תרבותה של מערב אירופה. קיימת בה מציגה מיוחדת של רעיונות ותרבויות המאפיינים אותה בייחוד.

בעקבות תרבויות מגוונות אלו, יצאתי לבדיקה ועיון, היאך תרבויות אלו מוצאות ביטוי בספרי ההלכה והשו"ת. ספרים אלו יכולים לשמש כמקור חשוב מאד מזווית רבנית, על חיי היהודים, הדילמות שלהם ועוד.

מהצעת מחקר ראשונית של עיון מעמיק בספריו של רבי שלמה קלוגר (תקמ"ה 1785 – תרכ"ט 1869), שכיהן כאב בית דין בעיר ברודי, התחלתי לעיין בספרו 'שבעה עינים', שיצא לאור על ידי בנו בלמברג, תרכ"ד (1864). הספר עוצב כספר פולמוסי, המתקיף את פסיקותיו של הרב אלעזר לנדא (תקל"ח 1778 – תקצ"א 1831) שמשנת תקפ"ז (1827) שימש כרב העיר הרשמי.

על ידי ספר זה נחשף צוהר רחב להכרת העיר ברודי בפרט, ולהכרת סוגיות כלליות המתפרסות מחוץ לגבולות העיר.

עבודתי המחקרית הראשונה נעשתה על הוויכוח אודות כשרות המקווה העירונית בעיר. הרב לנדא ערער על כשרות המקווה, סמוך לזמן הגעתו לעיר. ואילו הרב קלוגר והרב אפרים זלמן מרגליות (תק"כ 1760 – תקפ"ח 1828) דחו את הערעור. שם המאמר שעתידי להתפרסם בקרוב הינו: "המקווה ומשמעותו הקהילתית – מהנדע ביהודה לרב קלוגר".

עבודתי השנייה נעשתה על הוויכוח השני בעקבות היתר של הרב לנדא לכתוב גט ביו"ט שני. הוויכוח התנהל בשני מישורים: הרב קלוגר התעמת עם ההיתר באופן מקומי, ואילו החתם סופר (תקכ"ג,

1762 – ת"ר, 1839) התעמת עם ההיתר באופן שונה, השוקל את התוצאות העלולות לקרות. שם המאמר שעתיד להתפרסם בקרוב הינו: "שני פנים לפולמוס – החתם סופר והרב קלוגר".

עבודתי השלישית נעשית על פסיקותיו של הרב קלוגר בהיתר נישואין למינקת. השינויים התרבותיים והרפואיים שאירעו מתקופת חז"ל ועד המאה התשע עשרה, היוו אתגר של ממש לפוסקי ההלכה. שם המאמר שיראה אור בקרוב הינו: "שני פנים למינקת – אתגר הלכתי במציאות משתנה".

במהלך עבודתי נחשפתי לחומרים רבים, על העיר ברודי בפרט, ועל חיי היהודים וקהילותיהם בכלל.

כמו כן במסגרת המכון שמעתי הרצאות העוסקות בתחומים הקרובים לנושא המחקר, ביניהם: פרופ' אלחנן ריינר, פרופ' יהודית קליק, פרופ' רחל מנקין, פרופ' טד פראם, פרופ' זאב גריס, ד"ר דניאל רייזר ועוד. התכתבתי עם חוקרים העוסקים בתחום הקרוב לנושא המחקר, ביניהם: פרופ' רחל מנקין, ד"ר דניאל רייזר, פרופ' יהודית קליק, פרופ' טד פראם.

תקוותי הינה להמשיך ולעסוק בחומרים מרתקים אלו שתרומתם רבה הן לעולם המחקר הכללי בסוגיות כמו מצב הקהילות והשינויים שאירעו בהתנהלותם ועוד, והן למחקר בתחומי מדעי היהדות באמצעות הבנה טובה יותר של עולם ההלכה, ודרכי תגובתו והתמודדותו מול שינויים מואצים במדע וביחס להלכה.